

نگرشی بر قصه‌های آثار سعدی

نویسنده:

طاهره سادات مرادی حسین زاده

انتشارات نیک خرد

سرشناسه	مرادی مهین زاده، طاهره سادات.
عنوان و نام پدید آور	نگرشی بر قصه های آثار سعدی / نویسنده طاهره سادات مرادی مهین زاده
مشخصات نشر	تهران: نیک خرد، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	۱۵۱ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۸۱۰۱-۰۳-۴
وضعیت فهرست نویسی	۱. فیبا
موضوع	سعدی، مصطفی بن عبدالله، ۹۶۹ ق. - - معلومات - فرهنگ عامه
موضوع	فرهنگ عامه در ادبیات
رده بندی کنگره	۴۱۳۸۷۱ و ۴۴ / ۵۲۱۷ plr
رده بندی دیویی	۸ / ۱/۳۱
شماره کتاب شناسی ملی	۱۵۳۰۳۶۶

نگرشی بر قصه های آثار سعدی

❖ نویسنده: طاهره سادات مرادی حسین زاده

❖ ناشر: انتشارات نیک خرد

❖ ناظر فنی چاپ: سید اسدالله علوی

❖ صفحه آرا: محمد رضا منصوری

❖ نوبت چاپ اول: ۱۳۸۸

❖ چاپ: چاپخانه رهنما

❖ شمارگان: ۲۰۰۰

❖ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۰۱-۰۳-۴

❖ قیمت ۳۳۰۰ تومان

❖ مرکز پخش: ۳۳۳۱۲۰۷۱

فهرست

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۱۷
داستان قصه های تعلیمی.....	۲۳
تأملی در بوستان و گلستان.....	۲۵
حکایت و داستان پردازی سعدی.....	۳۱
گفتگو در حکایات و داستان های گلستان سعدی.....	۳۳
نگاهی اجمالی به قصه در گلستان و بوستان.....	۴۳
اشخاص قصه های بوستان.....	۵۷
گفتگوی اشخاص.....	۶۱
قهرمان قصه ها در بوستان.....	۶۲
نتیجه نهایی از بررسی داستان و قصه ها در آثار سعدی.....	۶۵
قصص اسلامی در شعر سعدی.....	۸۱
داستان های غنایی (دل شدگان).....	۱۱۳
حماسه شاهان و پهلوانان.....	۱۱۷
اشارات دیگر داستانی.....	۱۲۳
حکایت مشایخ صوفیه.....	۱۲۹

۱۳۹	 بررسی حکایات دیگر در آثار سعدی
۱۴۰	 بررسی حکایتی از کلیات سعدی
۱۴۳	 نقش جانوران در آثار سعدی
۱۴۴	 سخنی از گلستان
۱۴۵	 نقش آفرینی حیوانات
۱۴۷	 منابع

پیشگفتار

سپاس و ستایش داننده‌ای را که هر یکی از افراد انسان را به اندازه‌ی استعداد به تشریف دانش و فرهنگ شرف اختصاص بخشید، تعالی شأنه، و نیاز و نیایش ستاینده‌ای را که ستوده‌ی خود را از جهت قابلیت مراتب جامعیت مظهرات و علت غایی ایجاد عالم و فخر اولاد آدم گردانید. عم احسانه.

ادبیات فارسی گنجینه‌ی بی انتها و لایزالی است که نه تنها از لحاظ کمیت و تنوع در عداد بهترین و پر ارزش ترین آثار فکری و تجلیات ذوقی ملل بزرگ جهان به شمار می آید، بلکه از لحاظ کیفیت؛ مختصات و ممیزاتی دارد که افراد دقیق و صاحب نظر همه که سالیان دراز در آن به بررسی و غور پرداخته‌اند، نمی‌توانند در هر قسمت به سادگی و قاطعانه اظهار نظر نمایند و در موضوعی با موضوعاتی نظر نویسنده یا شاعر را به طور قطع و جزم بیان دارند؛ تا چه رسد به نگارنده این سطور که هنوز در خم کوچه‌ی اولین نیز وارد نشده است و فقط به مناسبت علاقه به موضوع چنین بی‌پروایی را نشان داده است.

پر واضح است که شعر در ادب فارسی آن اندازه متنوع و در سطوح مختلف جای دارد و شاعران عالیقدر به انواع و اقسام شکل‌های گوناگون آن چنان طبع آزمایی کرده و هنر طبع سرشار خود را به صورت‌های زیبا جلوه‌گر ساخته‌اند که موجب اعجاب افراد بصیر و صاحب نظر شده است، چنانکه به زبان شعر؛ داستان سرایی کرده و به مدح و منقبت پرداخته، قصه و حکایت ساخته و اندرز داده‌اند.

کتاب مثنوی و دیوانهای شعر فارسی، مشحون از مسابلی است که منبعث از روحیه‌ی

نویسندگان و شعرا و متناسب با محیط و رویه زندگانی و وضع اجتماعی و فرهنگ جامعه‌ی آنان بوده است.

این افراد در نوشته‌های با ارزش خود، بر مطالب عادی زندگانی روزمره‌های مردم کوچه بازار نیز توجه کرده و راههایی برای بهبود وضع جامعه در نظر گرفته‌اند و قسمتی از نوشته‌ها یا شعرهای آنان دستورالعمل‌های اخلاقی - اجتماعی است که در عین حال می‌تواند برای زندگانی جامعه خود و حتی روزهای کنونی نیز مفید واقع شود.

اگر به بوده‌ها و هست‌ها، هر دو احترام بگذاریم در واقع خود را بهتر شناخته‌ایم و به دیگران نیز شناسانده‌ایم و به هویت و بودن خود احترام گذاشته‌ایم، اینکه نهی و بی چیز نبوده‌ایم و گنجینه‌هایی داشته و داریم که همه قابل بیان و انتقال هستند. باید پیوندی با گذشتگان و معتقدات انسانی و باستانی و قومی داشته باشیم و سعی شود که رشته‌ی ارتباط را بشناسیم و مستحکم کنیم.

اگر به رشته‌های علمی و رسمی زمانه ارج می‌نهیم، باید بدانیم که همه قابل احترامند، اما در مقابل آنها عامیانه‌ها ریشه در خون هر ملتی دارند و به عقیده‌ی نگارنده، مقدمه‌ی شکل‌گیری بعضی رشته‌های علمی همین عامیانه‌ها هستند: ادبیات رسمی با ادبیات عامیانه، نجوم با اعتقادات ستاره‌شناسی مردم، طب با معالجات سنتی و... شکل ابتدایی خود را گرفته است.

بنابراین می‌توان با استفاده از قصه‌ها و آداب و رسوم و جشنها و شعرها و مثلها آثار مفید و مؤثر تهیه کرده تا بدین وسیله هم به احیای ذخایر فرهنگی خود پردازیم و همه با دست پر از نفوذ فرهنگ بیگانه و مخرب جلوگیری شود و این مقدور نمی‌شود جز آنکه ذخایر علمی را که از طریق

نویسندگان و شعرا جمع شده به دیگران نیز شناساند.

باید رشته های ارتباط با گذشتگان را مستحکم کرد و به یقین وجود هر یک از آثار بزرگان و تجارب ذکر شده در کتب منثور و دیوانهای شعر فارسی می تواند ما را در ضبط و ثبت این میراث گرانبها یاری کند.

در این پژوهش، نیز سخن درباره ی یکی از بزرگترین شاعران پهنه ی ادب پارسی، سعدی است؛ یعنی سخنوری که تا قرنهای سربلندگان پس از خود را به دنبال خویش کشانده است. سعدی که از دیرباز «افصح المتکلمین» نامیده شده است، بی تردید بزرگترین شاعری است که بعد از فردوسی، ادب فارسی را به نور خیره کننده ی خود روشن ساخت و آن روشنی با چنان نیرویی همراه بود که هنوز پس از گذشت قرنهای تأثیر آن کاسته نشده است و این اثر تا پارسی برجاست، همچنان برقرار خواهد بود.

نازش هر زبان به ذخائر آن است. در میان ادبیات ملل متمدن جهان، ذخایر عظیمی به زبان و در زبان فارسی وجود دارد. ذخایری که از آثار پیش از شاهنامه و شاهنامه تا افسانه ی نیما، و هشت کتاب سهراب سپهری را در بر می گیرد. زبان فارسی، بدون هیچ شعار و مفاخره ی گزاف، یکی از فرهنگی ترین و فرهیخته ترین زبانها و پرستاره ترین کهکشانهای جهان ادب جهان است. ما فارسی هزارواژه ای و شکسته - بسته و روزمره را نا آگاهانه از مادر و پدر، و سپس فارسی پدر و مادر دار و درست و دقیق و زیبا و شیوا را آگاهانه از فردوسی و نظامی و سعدی و حافظ و چند سخنور دیگر می آموزیم.

سعدی نیز چون شاعران دیگر، ذهن و زمان امروز را ساخته است. وی نویسنده و شاعری با اطلاع و جهان دیده و سرد و گرم و روزگار چشیده بود که همه تجاربی را که از زندگانی خود

اندوخته بود در گفتارهای خود برای صلاح کار هم‌نوعان بازگو کرد تا از این راه در هدایت آنان به راه راست موفق‌تر باشد.

آثار سعدی گنجینه‌ی حکمت و آئینه‌ی عبرت است. تا پایان جهان طراوت و تازگی دارد. ما با تفرج در «بوستان» و «گلستان» جاوداته و بهشت آسای غنا و استغنائی معنوی می‌یابیم. سادگی خاص زبان سعدی را می‌توان مردمی بودن آن قلمداد کرد، که پیوندی سخت و استوار با زندگانی مردم و زبان ایشان دارد.

اغلب مردم خبر ندارند که فی المثل بیش از پانصد مثل و کمله‌ی سائر یا کلمه‌ی قصار به صورت بیت و مصراع و عبارت، از تراوش طبع زلال سعدی، در زبان امروز فارسی زنده است و بسیاری از آنها را بسیاری از مردم، بی آنکه بدانند از سعدی است به کار می‌برند. صحبت در باب چنین نادره‌ای البته آسان نیست، به ویژه در مجالی نه چندان فراخ، اما اگر مجال نماییم به قدر وسع بکوشیم.

در این میان به تناسب مقال، از برخی ویژگی‌های مهم باورها و اعتقادات فرهنگی سخن گفته شده است، که سعدی در دامن آن پرورش یافته و شاهکارهای فناپذیر خود را به ساخت هنر و اندیشه عرضه داشته است.

همانطور که می‌دانیم فرهنگ گذشته چیزی است گرانبها، ولی نقدپذیر. باید با چشم بینا به آن نگاه کرد. اگر بخواهیم در هر زمینه ریا بورزیم، و هر مصلحت اجتماع را در برابر آسایش خود و آب باریک معاش، به اغماض بسپاریم، آنگاه چه بسا روزی برسد که خواب شب از چشم‌ها بریده شود.

حال سعدی را ما انتخاب کردیم برای آنکه از طریق آن ببینیم که در گذشته چگونه بوده ایم و برای آینده چه در انبان داریم.

سعدی را تنها دست روی آن نگذاشتیم که گوینده ی بی بدیلی است، بلکه برای آن نیز هست که روح و گرایش و آرزو و سرشت و کمبود و کام و ناکامی مردم خود را در آثار خویش منعکس کرده است. در واقع وی آیینی فرهنگ است.

اینک مجموعه ی حاضر را تهیه نموده تا ابزاری باشد، برای رسیدن به هدفی و پایگامی خاص. تا مطالعه ی آن، رشته ی پیوند فرهنگی با گذشته باشد و ان شاء الله مورد قبول اساتید بزرگوار قرار گیرد.

طاهره سادات مرادی حسین زاده